

วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในพิธีสืบทอดเต้าเหี้ยวเรือของชาวไทย-ยวน
ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
Critical Discourse Analysis in Seup Cha-ta Yao Ruan Yuan Ceremony
of Thai-Yuan, Tambon Don Rae, Amphoe Mueang Ratchaburi,
Ratchaburi Province

ปุณย์จรรย์ สรสีสม (Puncharee Sornsrisom)¹

ชนกพร ขาวคำ (Chanokphorn Khaokham)²

ศราววุฒิ บุตรดาวงค์ (Sarawut Buddawong)³

Received: November 28, 2022

Revised: March 29, 2023

Accepted: April 4, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอองค์ประกอบของตัวบทวาทกรรมทางพุทธศาสนาในเต้าเหี้ยวเรือของชาวไทย-ยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี รวมถึงอธิบายวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในพิธีสืบทอดเต้าเหี้ยวเรือ โดยใช้การวิเคราะห์ภาษาในระดับข้อความตามแนวทางภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะแบบจำลองการวิพากษ์วาทกรรม 3 มิติ (3 D model) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) มาวิเคราะห์ตัวบทของข้อความภาษาไทย ดังนี้ มิติที่ 1 คือ การวิเคราะห์ตัวบท มิติที่ 2 คือ การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และมิติที่ 3 คือ การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของตัวบทในพิธีสืบทอดเต้าเหี้ยวเรือของชาวไทย-ยวน มีจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การใช้คำอ้างอิง 2) การใช้วาทศิลป์ 3) การใช้คำและชุดคำศัพท์ และ 4) การขยายความ ในขณะที่วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่า ผู้สร้างวาทกรรม คือ พระภิกษุชาวไทย-ยวน วัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ผู้รับวาทกรรม คือ ชาวไทย-ยวน ทั้ง 10 หมู่บ้าน ได้รับตัวบทผ่านการมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมพบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) การสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในทางพุทธศาสนา 2) ความเชื่อเรื่องภพภูมิ และ 3) การสร้างความอุดมสมบูรณ์ในสังคมเกษตรกรรม

คำสำคัญ: วาทกรรมเชิงวิพากษ์, พิธีสืบทอดเต้าเหี้ยวเรือ, ไทย-ยวน, ตำบลดอนแร่, จังหวัดราชบุรี

Abstract

This paper presents features of Buddhism discourse in Seup Cha-ta Yao Ruan Ceremony of Thai-Yuan, Tambon Don Rae, Amphoe Mueang, Ratchaburi Province, and explains the discursive and socio-cultural practice in the ceremony under the discourse analysis framework.

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University

² สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Chinese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University

³ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจสมัยใหม่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Modern Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University

Fairclough's (1995) 3D model (text, discursive practice, and socio-cultural practice) is employed as an analysis method.

The findings show that the textual dimension of Seup Cha-ta Yao Ruan Ceremony includes the following four elements: 1) the use of references; 2) the use of rhetoric; 3) the use of words and lexicons; and 4) explanation. Regarding the discursive practice, the discourse was formulated by Thai-Yuan Buddhist monks of Wat Na-nong, Tambon Don Rae, Amphoe Mueang Ratchaburi, Ratchaburi Province, and communicated to Thai-Yuan participants in Seup Cha-ta Yao Ruan Yuan Ceremony. The features of socio-cultural practice include the discourses about 1) the sacredness of Buddhism; 2) the belief of life after death; and 3) the abundance of agricultural society.

Keywords: Critical Discourse, Seup Cha-ta Yao Ruan, Thai-Yuan, Tambon Don Rae, Ratchaburi Province

บทนำ

ชาวยวน (ไทยวน หรือ ไทย-ยวน) คือ กลุ่มคนเชื้อสายแสมกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในอาณาจักรล้านนา ซึ่งเป็นพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ทรงมีพระบัญชาให้กองของกรมหลวงเทพบริรักษ์กองทัพเมืองเวียงจันทน์พร้อมด้วยกองทัพเมืองล้านนากยกขึ้นไปตีเมืองเชียงแสนในช่วงปี พ.ศ. 2343-2347 (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค), 2545) ได้เมืองเชียงแสนและไล่ตีทัพพม่าแตก แล้วกองทัพจากกรุงเทพฯ ได้รื้อกำแพง เผาบ้านเมือง กวาดต้อนชาวยวนแบบนครสวรรค์ 23,000 คนเศษ และพาอพยพมาทางทิศใต้ แบ่งครัวออกเป็น 5 ส่วน ส่วนหนึ่งอยู่เมืองเวียงจันทน์ ส่วนสุดท้ายอพยพมากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สระบุรีบ้าง ราชบุรีบ้าง (พระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค), 2478) นักประวัติศาสตร์เรียกช่วงเวลาการอพยพของชาวยวนจากศึกเชียงแสนแตกครั้งนั้นว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” (สร้อยดี อ่องสกุล, 2544)

นราธิป ทับทัน และชินศักดิ์ ตันชิตกุล (2560) ระบุพื้นที่การตั้งถิ่นฐานในช่วงเวลาปัจจุบันของชาวยวนกลุ่มเชียงแสนในเขตจังหวัดสระบุรีมีจำนวนอย่างน้อย 114 หมู่บ้าน จังหวัดราชบุรี 77 หมู่บ้าน จังหวัดกาญจนบุรี 5 หมู่บ้าน จังหวัดนครปฐม 12 หมู่บ้าน จังหวัดลพบุรี 51 หมู่บ้าน จังหวัดพิจิตร 8 หมู่บ้าน จังหวัดพิษณุโลก 20 หมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี 6 หมู่บ้าน จังหวัดสระแก้ว 12 หมู่บ้าน และจังหวัดนครราชสีมา 9 หมู่บ้าน ทั้งนี้ ชุมชนชาวยวนเชียงแสนที่เก่าแก่ที่สุดในตอนกลางของประเทศไทยซึ่งมีอายุมากกว่า 200 ปี อยู่ในบริเวณอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี และอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี สำหรับการตั้งถิ่นฐานของยวน ในพื้นที่จังหวัดราชบุรีนั้น วีระพงษ์ มีสถาน (2550) ให้รายละเอียดว่า พบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนบริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากราชบุรีไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร เรียกว่า บ้านไร่ในที่ ต่อมามีการขยายครัวเรือนออกไปจากเดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งในปัจจุบันชาวยวนได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้ง 7 อำเภอของจังหวัดราชบุรี เช่น อำเภอเมือง อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง อำเภอปากท่อ อำเภอบางแพ อำเภอจอมบึง และอำเภอสวนผึ้ง ซึ่งการอพยพตั้งถิ่นฐานของชาวยวนที่กระจายในพื้นที่ต่าง ๆ มีเหตุผลหลัก คือ การจับจองพื้นที่หัวไร่ปลายนา ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยเป็นหมู่บ้าน ซึ่งจะเรียกชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ เมื่อพิจารณาชาวยวนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลดอนแร่นั้นพบว่า ปรากฏการตั้งถิ่นฐานกระจายในพื้นที่ 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านดอนแร่ หมู่ 2 บ้านนาหนอง หมู่ 3

บ้านหนองขาม หมู่ 4 บ้านดอนซาด หมู่ 5 บ้านดอนตัน หมู่ 6 บ้านดอนกอก หมู่ 7 บ้านหนองสระ หมู่ 8 บ้านหนองโปร่ง หมู่ 9 บ้านหนองมะตูม และหมู่ 10 บ้านห้วย โดยพบหลักฐานที่เก่าแก่ที่ทำให้เห็นการตั้งถิ่นฐาน คือ การสร้างวัดบ้านห้วย หรือวัดทุ่งหญ้าคบบาง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 10 ซึ่งคนในชุมชนสันนิษฐานว่าวัดแห่งนี้สร้างขึ้นช่วงปลายรัชกาลที่ 4 และที่มาของชื่อตำบลดอนแร่ จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่นั้นมาจากที่ในอดีตพื้นที่บริเวณแห่งนี้มีความแห้งแล้งกันดารมาก เนื่องจากมีหินกรวดเยอะ ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “แร่” และเป็นที่ดินจึงเรียกกันต่อมาว่า “ดอนแร่” (สารอรรถ มุลพวก, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2565)

จากการลงพื้นที่สำรวจและการดำเนินโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อสร้างความยั่งยืนของชุมชนเชิงพื้นที่ ด้าน “ภาษา อักษร และวัฒนธรรมไทย-ยวน” ในพื้นที่ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ในช่วงเมษายน-ตุลาคม 2565 นั้นพบว่า ภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทย-ยวนมีทั้งการคงอยู่และการปรับเปลี่ยน สิ่งหนึ่งที่ยังคงอยู่ของคนกลุ่มนี้เป็นรากเหง้าที่เปรียบเป็นเสาหลักของหมู่บ้านที่มีสถาบันสงฆ์เป็นผู้สืบทอด และเป็นผู้ประกอบพิธีให้กับคนในหมู่บ้าน นั่นคือ “พิธีสืบทอดเต้าเหี้ยเฮือน” พิธีนี้เป็นประเพณีบุญกลางบ้าน หรือการทำบุญหมู่บ้าน ที่เกิดจากความเชื่อถือว่า ในรอบปีหนึ่ง ๆ ชุมชนหมู่บ้านซึ่งประกอบไปด้วยหลายครัวเรือน และในแต่ละครัวเรือนอาจมีบางคนไปทำให้ “ผิดผี” จนผีต้องมาทำร้ายด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำให้ไม่สบาย สัตว์เลี้ยงล้มตาย นอกจากจะแก้ไขปัญหากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีแล้ว วิธีการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้คนในชุมชน คือ การทำบุญกลางบ้าน ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อปัดรังควานให้ห่างหายไปจากหมู่บ้านนั่นเอง (พระครูวินัยธรอำนาจ อนุภักโท, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2565)

พิธี “สืบทอดเต้าเหี้ยเฮือน”

พิธี “สืบทอดเต้าเหี้ยเฮือน” (เฮือน ในบทความนี้หมายถึงชุมชนไทย-ยวน) ซึ่งต่อไปในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า “สืบทอดเต้าเหี้ยเฮือน” เป็นภาษากลาง เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจ พิธีนี้เป็นการทำบุญหมู่บ้านของชาวไทย-ยวนราชบุรี มีลักษณะพิธีกรรม ดังนี้

1. **วันกำหนดพิธี** ชาวไทย-ยวนถือเอาวันแรม 8 ค่ำ เดือน 6 ของทุก ๆ ปี เป็นวันทำพิธีสืบทอดเต้าเหี้ยเฮือน หรือทำบุญกลางบ้าน

2. **อุปกรณ์ประกอบพิธี** ชาวไทย-ยวนทุกครัวเรือนจะทำกระทง (ชาวบ้านเรียกว่ากระบะ) ซึ่งทำจากกาบกล้วยเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยม ไว้สำหรับใส่เครื่องเช่นไหว้ ในระยะหลังเริ่มมีการดัดแปลงใช้สังกะตาสแทนกาบกล้วย ภายในกระบะจะบรรจุของเช่นไหว้ เช่น ข้าวสาร หัวหอม หัวกระเทียม เปลือกพริกแห้ง และข้าวสุกซึ่งปั้นเป็น 3 ก้อน แต่ละก้อน ทำให้มีสีต่างกัน คือ **สีดำ** ได้จากการนำข้าวสุกไปคลุกกับหม้อ (หม้อหม้อ คือ เหม่าดำกันหม้อที่เกิดจากการหุงต้มด้วยไฟฟืน คนในอดีตนำไปป้ายหน้าเด็กคลอดใหม่ ด้วยเชื่อว่าจะทำให้ผีไม่มียากได้เด็กเอาไปเป็นลูก หรือใช้คลุกข้าวไว้เช่นผี) **สีแดง** ได้จากการนำข้าวสุกไปคลุกเคล้ากับปูนแดง และ **สีเหลือง** ได้จากการคลุกด้วยขมิ้น นอกเหนือจากนี้ หากหากผู้ใดต้องการใส่อาหารพิเศษก็สามารถบรรจุไว้ในกระบะนั้นได้ สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ในพิธี คือ ต้องมีหุ่นปั้นรูปคนและสัตว์เลี้ยง ซึ่งอาจทำจากดินเหนียวหรือดินน้ำมัน ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนสมาชิกและสัตว์เลี้ยงของครอบครัว จำนวนหุ่นปั้นนั้นจะเท่ากับจำนวนคนและสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่ของแต่ละบ้าน สัตว์ที่นิยมปั้น ได้แก่ วัว ควาย หรือม้า (ชด ชมใจ, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2565)

3. **การดำเนินพิธีกรรม** พิธีกรรมจะจัดขึ้น ณ ศาลากลางบ้านของหมู่บ้าน บางแห่งอาจอยู่ใกล้กับศาลปู่ตาหรือศาลเทพารักษ์ประจำหมู่บ้าน เริ่มในวันแรม 7 ค่ำ โดยเชิญพระสงฆ์ 9 รูปมาเจริญพระพุทธมนต์ และเทศนาธรรมโดยใช้บทวิมานสูตร (บทสืบทอดเต้าเหี้ยเฮือน) ครั้นรุ่งเช้าแรม 8 ค่ำ ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญตักบาตร บางชุมชนจะถวายอาหารเลี้ยงพระในตอนเช้า ต่อจากนั้นจึงทยอยนำกระบะของเช่นไหว้ที่เตรียมไว้ไปวางไว้ที่

ศาลปู่ตา พร้อมกับกล่าวบนบานให้ปู่ตาเทพารักษ์คุ้มครอง (ชด ชมใจ, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2565) รูปแบบการจัดงานพิธีนี้ สื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของพุทธศาสนาพร้อมกับความเชื่อเรื่องผีเข้าด้วยกัน เมื่อพิธีเคราะห์แล้วจะเห็นว่า เครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงบาทของผีในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมชาวไทย-ยวน มีอำนาจบันดาลความทุกข์ สุข ให้กับคนในพื้นที่ ผีมีความต้องการอาหารเช่นเดียวกับคน จึงต้องมีการให้ของเซ่นไหว้เพื่อให้ผีเกิดความพึงพอใจ ไม่เบียดเบียนทำร้ายคนในชุมชน และการใช้หุ่นปั้นรูปคนและสัตว์นั้นก็เพื่อสื่อให้ผีบรรพบุรุษเห็นว่าในครัวเรือนนี้มีสมาชิกที่ประกอบไปด้วยอะไร จำนวนเท่าใดบ้าง ผีจะได้ไม่มาทำร้ายหรือพรากไปเสียจากครอบครัว

วาทกรรมสืบชะตาเห่าเรือ

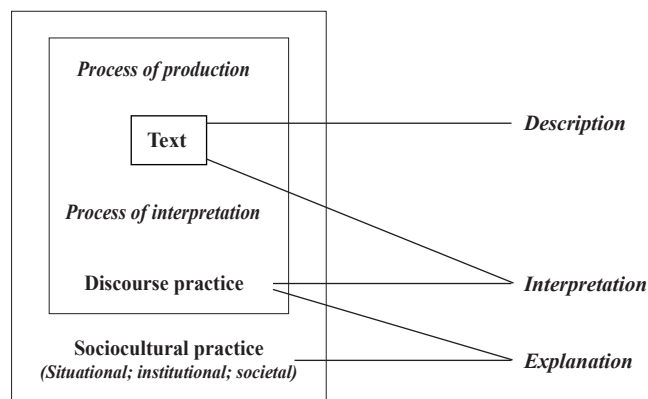
การสืบชะตาเห่าเรือหรือสืบชะตาเป็นพิธีกรรมของชาวไทย-ยวน ที่สืบทอดกันมาตามแบบวัฒนธรรมล้านนาเพื่อต่อดวงชะตาและสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้เข้าร่วม ในพิธีสืบชะตานี้จะพบบรรยายธรรมวิชานสูตรซึ่งเป็นธัมมคาถาบทหนึ่งในการดำเนินพิธี เพื่อทำความเข้าใจบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบทสืบชะตากับชาวไทย-ยวน ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์บทสืบชะตานี้ โดยนำแนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ที่ใช้แบบจำลองการวิพากษ์วาทกรรม 3 มิติ (3-D model) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ได้แก่ การบรรยายตัวบท (text) การตีความวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) และการอธิบายวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษาในตัวบทกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวบท เพื่อต้องการบรรยายลักษณะทางภาษาและรายละเอียดของเนื้อหาที่ประกอบเป็นตัวบทที่ใช้สวดในพิธีสืบชะตาเห่าเรือ รวมถึงตีความกระบวนการสร้างตัวบทของพระสงฆ์และการบริโภคตัวบทของคนยวนในชุมชนดอนแร่ ที่แสดงให้เห็นความสำคัญของบทสวดสืบชะตาเห่าเรือ ที่มีพลัง มีอำนาจสื่ออุดมการณ์กับคนไทย-ยวนในพื้นที่ดอนแร่ตั้งแต่ครั้งอดีตที่ก่อร่างสร้างชุมชนจวบจนถึงช่วงเวลาปัจจุบันและต่อเนื่องไปถึงช่วงอนาคต

แบบจำลองการวิพากษ์วาทกรรม 3 มิติ (3 D Model)

ในบทความนี้ใช้แบบจำลองการวิพากษ์วาทกรรม 3 มิติ (3 D model) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) พิจารณาวาทกรรมออกเป็น 3 มิติ คือ 1) ตัวบท 2) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และ 3) วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (พิจารณา ภาพ 1)

ภาพ 1

แบบจำลองการวิพากษ์วาทกรรม 3 มิติ (3 D Model)

หมายเหตุ. “Critical discourse analysis: The critical study of language” by N. Fairclough, 1995, Longman, p. 98.

แฟร์คลัฟ ได้อธิบายวิธีการวิเคราะห์ในแต่ระดับ ดังนี้

1. การบรรยายตัวบท ซึ่งเป็นการพิจารณาองค์ประกอบของตัวบททั้งในแง่ของคำศัพท์ รูปประโยค และโครงสร้างของตัวบทที่เลือกใช้ว่าสามารถสร้างคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดวาทกรรมได้อย่างไร เช่น คำศัพท์ที่เลือกใช้นั้นอาจสร้างหรือแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางสังคมบางประการของผู้ใช้คำศัพท์นั้นได้ หรือรูปประโยคบางชนิดสามารถสร้างการรับรู้ที่แตกต่างกันให้แก่ผู้รับสารได้ เป็นต้น

2. การตีความวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ซึ่งเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ในแง่ที่ตัวบทเป็นผลผลิตของกระบวนการผลิตและเป็นแหล่งข้อมูลของกระบวนการตีความ หรือพิจารณาว่าทฤษฎีที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3. การอธิบายวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมกับวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม ในแง่ที่มีมิติของสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อกระบวนการผลิตและกระบวนการตีความ ตลอดจนมีผลกระทบต่อสังคม ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญของการวิเคราะห์ในระดับนี้ คือ การแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมและเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคม โดยอธิบายว่าวาทกรรมนั้นถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคมได้อย่างไร และขณะเดียวกันการผลิตซ้ำของวาทกรรมนั้นมีผลต่อการธำรงรักษาหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมได้อย่างไร

เมื่อวิเคราะห์วาทกรรมจากบทสืบทอดมาของชาวไทย-ยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ตามแนวทางของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) พบรายละเอียด ดังนี้

มิติที่ 1 การวิเคราะห์ตัวบท (Text)

ตัวบทที่พระสงฆ์ใช้สวดในพิธีสืบทอดมาของชาวไทย-ยวนมีลักษณะทางภาษาที่ประกอบเป็นตัวบท โดยพิจารณา ลักษณะทางภาษาที่สื่อถึงผู้แสดงทางสังคม ตามแนวคิดของฟาน ลูอีเวน (Leeuwen, 2008) พบลักษณะทาง ภาษา 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การใช้คำอ้างอิง (Use of References) คือ การใช้รูปภาษาเพื่อกล่าวถึงบุคคล กลุ่มบุคคล บางตัวบทมีการกล่าวถึงสรรพสิ่งและเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่จริงหรืออยู่ในจินตนาการก็ได้ (ราชบัณฑิตยสภา, 2560, หน้า 367) ในตัวบท สืบทอดมา พบการอ้างอิง 5 ลักษณะ ได้แก่

1.1 การอ้างอิงแบบเป็นกลุ่มเดียวกัน (Association) คือ การอ้างอิงแบบเป็นกลุ่มเดียวกัน ที่มีการเชื่อมโยงกัน เพื่อวัตถุประสงค์บางประการ เช่น

ตัวอย่างที่ 1

“ดูราลัปป์ริสะตั้งหลาย ลัถถาลัปป์ญญ พระพุทธเจ้าอยู่เสถียรารามในคอยกี้ดีจะกูด อัน มีในไต้กลัเมืองราจะคะหะนะกร ตั้นัน ก็เตสะนาย้ง วิจารณ์ะสูตร”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการอ้างอิง “ลัปป์ริสะตั้งหลาย” คือ กลุ่มคนที่มีสัมมาทิฐิ, บุคคลผู้มีศรัทธาในพระศาสนา รวมถึงบุคคลที่มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นการอ้างอิงถึงกลุ่มบุคคลที่มีศรัทธาในพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนิกชน

ตัวอย่างที่ 2

“ดูราอานนทตั้งอันว่าต่านจุงเตสะนาย้งสะรา กะรวินะสูตร แก้นันนะลัถตั้งหลาย”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการอ้างอิง “นันนะลัถตั้งหลาย” คือ กลุ่มสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่ครอบคลุมนทุกชีวิต ซึ่งสรรพสัตว์ทั้งหลายในทางพุทธศาสนา เป็นการอ้างอิงถึงกลุ่มบุคคลทั้งในภพสาม คือ มนุษย์ เทวดา พรหม อรูปพรหม ในอบาย กระทั่งถึงโลกนรก ซึ่งเป็นที่ขังสัตว์นรก ซึ่งเป็นการอ้างอิงถึงกลุ่มสรรพสัตว์ที่อยู่ทั้งในชั้นฟ้า, ชั้นพื้นดิน และชั้นใต้พื้นแผ่นดิน

1.2 การอ้างถึงแบบระบุชื่อ หรืออ้างถึงชื่อประกอบกับตำแหน่งหน้าที่ (Nomination) คือ การปรากฏคำอ้างถึงแบบระบุชื่อหรืออ้างถึงชื่อประกอบกับตำแหน่งหน้าที่ บางครั้งอาจปรากฏร่วมกับตำแหน่งหน้าที่ หรือคำระบุความสัมพันธ์

ตัวอย่างที่ 3

“พระพุทธเจ้าก็นั่งอยู่เหนืออาสนะอันมหาอนันต์เถระเจ้า หากบูไว้ด้วยดินนั้นและพระพุทธเจ้าก็เตเสนาแก่มหาอนันต์เถระ ด้วยคำว่าดังนี้”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการอ้างถึงชื่อประกอบกับตำแหน่งหน้าที่ในชื่อ “พระพุทธเจ้า” คือ ชื่อ หรือพระสมัญญานามที่ใช้เรียกพระบรมศาสดาของศาสนาพุทธ และอ้างถึงชื่อ “มหาอนันต์เถระเจ้า” คือ ชื่อ หรือ สมัญญานามของพระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงยกย่องพระอนันต์ว่าเป็นผู้เลิศกว่าพระภิกษุในการเป็นผู้รอบรู้พหูสูต ซึ่งเป็นการใช้รูปภาษาที่อ้างถึงแบบระบุชื่อกับตำแหน่งหน้าที่

1.3 การอ้างถึงแบบระบุความสัมพันธ์ (Relational Identification) คือ การนำเสนอบุคคลผู้ร่วมเหตุการณ์ด้วยการใช้คำอ้างถึงที่แสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ หรือความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่การงานที่มีต่อกัน

ตัวอย่างที่ 4

“ส่วนอันว่ายักษดั่งหลาย ผุ่งไฉนนั้น ถ้อยักษ์ผู้จายกดี ยักษ์ผู้หญิงกดี ยักษ์ผู้เป็นบริวารกดี และบำเรอใจล้อยกดี ยักษ์ผู้เป็นไวยาวัจจิง อันอยู่ดีไกลกดี อันอยู่ดีไกลกดี ยักษดั่งหลายผุ่ง เป็นเสนาอาามาตดั่งหลาย นาคดั่งหลาย ผุ่งเป็นบริษทกดี นาคผุ่งเป็นไวยาวัจจิงกดี”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการอ้างถึงแบบระบุความสัมพันธ์ ใน “ยักษผู้เป็นบริวาร” คือ อมนุษย์ชนิดหนึ่งที่มีรูปร่างใหญ่โตซึ่งเป็นบริวารของพระพุทธเจ้าเนื่องจากมีความเลื่อมใสในคำสอนของพระองค์ ยักษถูกนำมากล่าวอ้างถึงทั้งในทางศาสนาและวรรณคดี ยักษในความเชื่อของไทยมักได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังปรากฏการอ้างถึงแบบระบุความสัมพันธ์ในกลุ่มหรือหมู่พวกเดียวกัน ใน “ยักษผู้เป็นไวยาวัจจิง” ซึ่งเป็นการอ้างถึงยักษที่เป็นอมนุษย์ที่บรรลุนิพพานด้วยการเป็นบริวารรับใช้พระพุทธเจ้า นอกจากนี้ คำว่า “ไวยาวัจจิง” ยังเป็นการอ้างถึงผู้ทำในสิ่งที่ประโยชน์ต่อผู้อื่น

1.4 การอ้างถึงแบบระบุหน้าที่/อาชีพ (Functionalization) คือ การอ้างถึงบุคคลด้วยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่ บทบาทหรืออาชีพ

ตัวอย่างที่ 5

“อันว่าบุคคะระผู้ใดกดี ต้าวพยามหาชะลัตย์ และเสนาอาามาต และนักบวช อาจารย์ และพราวมมะนะกะหะบอดีสะมะนะพราวมกดี”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการอ้างถึงบุคคลด้วยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่ใน “ต้าวพยามหาชะลัตย์” คือ ตำแหน่งของท้าว พระยา และพระมหากษัตริย์ที่เป็นผู้ปกครองราษฎรประชาชน “เสนาอาามาต” คือ “เสนาอำมาตย์” ซึ่งเป็นตำแหน่งของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสมัยโบราณที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีความเป็นเทวราชา โดย “เสนา” เป็นตำแหน่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายทหาร และ “อำมาตย์” เป็นตำแหน่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายพลเรือน นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงบุคคลด้วยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่ บทบาทหรืออาชีพ คือ “นักบวช อาจารย์” และ “พราวมมะนะกะหะบอดีสะมะนะพราวม” คือ นักบวช อาจารย์ พราหมณ์ คหบดี และสมณพราหมณ์ ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับโครงสร้างทางสังคมที่มีการระบุและอ้างถึงตำแหน่งหน้าที่ บทบาท และอาชีพของคนในสังคม

1.5 การอ้างถึงด้วยวัตถุ/สถานที่ (Objectivization) คือ การอ้างถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตที่เป็นวัตถุ สิ่งของ หรือสถานที่ ที่ใกล้ชิดสัมพันธ์กับบุคคลมากกว่าถึง หรืออีกนัยหนึ่งคือการอ้างถึงด้วยนามนัย

ตัวอย่างที่ 6

“สะลากระวีวิจารณ์สูตร ที่อรุณรุ่งเรื่องยังบ้านเมือง ที่จอมเงินยินดีรุ่งเรื่องยังต้นข้าว ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นฝ้าย เงินคำว้าวควายตั้งหลาย ก็บ่ห่อนมีกาโททะนลก็คิดใจเอื้องใด”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการอ้างถึงสถานที่ คือ บ้านเมืองที่มีความรุ่งเรือง และอ้างถึง วัตถุ คือ เงินทองที่มีจำนวนมากมาจากอุทยานภาพของบทสวดสารากริกวิธานสูตร

ตัวอย่างที่ 7

“แม้ว่าเข้าของเงินคำ ว้าวควายผู้นั้น หากมีมาแต่เก่าก็เป็นดี มันแก่นแน่นหนา บั๊ญ เลี้ยงบ่ออู๋หมด บั๊ญหุคบุ๊ญหุยอน ผ่อนลงลักเตื่อ”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการอ้างถึงสิ่งของ คือ ข้าวของ และอ้างถึงวัตถุ คือ เงินทองที่มีมาแต่เก่าก่อนไม่หมดสิ้น ไม่ลดน้อยลง และยังคงมีอย่างมั่นคง

จากตัวอย่างที่ 1-7 การอ้างถึงบุคคลทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงในลักษณะใดก็ตามใน บทสืบชะตา นี้ ล้วนแล้วแต่ต้องการสื่อให้เห็นว่า พระพุทธเจ้า หรือบุคคลใกล้ชิดพระองค์ท่าน ต่างก็ยิ่งเลื่อมใส ศรัทธาในธรรม เป็นการโน้มน้าวชาวไทย-ยวนผู้ฟังธรรมให้เห็นความสำคัญของธรรมเทศนาครั้งนี้ ที่จะ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตของตนเอง เมื่อเข้าถึงธรรมในวิธานสูตรนี้จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มั่งมีไป ด้วยทรัพย์ทั้งปวง ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวถึง เงินทอง ว้าวควาย ซึ่งเป็นของมีค่าสำหรับผู้คน สิ่งเหล่านี้จะมีอยู่ไม่รู้จักหมดสิ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า นี่เป็นอุบายในการบรรยายธรรม โดยใช้วัจนกรรมโน้มน้าว ผ่านการเชื่อมโยง ภูมิหลังเกี่ยวกับบุคคลและวิถีชีวิตที่สัมผัสได้จากประสบการณ์ และมีอำนาจให้ชาวไทย-ยวน ติดตาม เชื่อฟังใน ธรรมวิธานสูตร

2. การใช้วาทศิลป์ (Use of Rhetoric) คือ การเลือกใช้ภาษาและถ้อยคำในการสื่อความหมายที่ดี ซึ่งวาทศิลป์ที่ปรากฏในตัวบทสืบชะตา มีการใช้ “ภาพพจน์” ที่ทำให้ผู้รับสารเกิดมโนภาพหรือที่เรียกว่า “ภาพ ในใจ” เกิดจินตนาการ ถ่ายทอดอารมณ์ ทำให้มีความรู้สึกร่วมตรงตามความปรารถนาของผู้ส่งสาร 3 ลักษณะ คือ การใช้อุปลักษณ์, การใช้บุคคลาธิษฐาน และการใช้ข้อติพจน์ รายละเอียดและตัวอย่างมีดังนี้

2.1 การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การปรากฏของรูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบซึ่งเป็นการเปรียบว่าสิ่งหนึ่ง “เป็น” อีกสิ่งหนึ่ง ในตัวบทสืบชะตาฯ พบรูปภาษาที่บ่งชี้อุปลักษณ์ คือ “เป็น” ดังนี้

ตัวอย่างที่ 8

“ดูราอานนท์แม้ว่าพระพุทธเจ้าตนจื่อว่า เวสะภูตเป็นครูแก่โลก”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบพระพุทธเจ้าเป็นครูแก่โลก พบรูปภาษาที่บ่งชี้ อุปลักษณ์ คือ “เป็น”

ตัวอย่างที่ 9

“ด้วยเตจ๊ะ สะรากระวีวิจารณ์สูตร อันประเสริฐ หากไปด้วยไปตาม รักษายังผู้้นันตูกเมื่อ เป็นดั่งเงาเตรียมต้น ไปตูกต้นันและ”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบอุทยานภาพของบทสวดสารากริก วิธานสูตร เป็นดั่งเงาติดตามตัวคนผู้้นันเพื่อรักษาคนผู้้นันให้อยู่รอดปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง พบรูปภาษาที่บ่งชี้ อุปลักษณ์ คือ “เป็น”

2.2 การใช้บุคคลาธิษฐาน (Personification) คือ การสมมติสิ่งไม่มีชีวิต หรือสิ่งมีชีวิตจำพวกพืช สัตว์ หรือความคิดที่เป็นนามธรรมให้มีความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกอย่างมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น

ตัวอย่างที่ 10

“อันว่าพยาธิเดือดเนื้อร้อนใจ เป็นตุ๊กตะเวทนาลำบากมากนั้”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ความเปรียบที่สมมติสิ่งมีชีวิตจำพวกพยาธิ มีอาการท่าทาง และความรู้สึกเหมือนมนุษย์ที่มีความเดือดเนื้อร้อนใจและมีความทุกข์เวทนา

ตัวอย่างที่ 11

*“ด้วยสัตว์มะรึสาน ตัวเคื่องขาบหยาบจ้าว กล้าคะนอง มีต้นว่า จ้างร้าย ม้าร้าย จ้วควาย
ตัวร้าย งูจ๊กเข็บ แมงป่องตัวร้าย และไม้ค้อนก้อนดิน”*

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ความเปรียบที่สมมติสิ่งมีชีวิตจำพวกสัตว์ร้าย เช่น ตะขาบยักษ์ ช้างม้า วัว ควาย งู แมงป่อง และสิ่งของจำพวกไม้ค้อน ก้อนดิน มีอาการเหมือนคนที่มีใจหยาบช้า กล้าคะนอง และดุร้าย

ตัวอย่างที่ 12

*“ยังต้นข้าว ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นฝ้าย เงินค่า วัวควายตั้งหลาย ก็บ่อหอนมีกาโททะนัสกัด
ใจเยื้องไค”*

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ความเปรียบที่สมมติสิ่งมีชีวิตจำพวกพืช เช่น ต้นข้าว ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นฝ้าย สัตว์จำพวกวัวควาย และสิ่งของที่เป็นทรัพย์สิน เช่น เงินทอง มีอาการเหมือนคนที่ไม่มีความทุกข์ร้อนเดือดเนื้อร้อนใจ

2.3 การใช้ข้อติพจน์ (Hyperbole) คือ การเปรียบเทียบโดยการกล่าวข้อความที่เกินจริง มักเปรียบเทียบในเรื่องปริมาณว่ามีมากหรือน้อย เพื่อเน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้น้ำหนักยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 13

*“บุคคะระผู้นั้นจำเรียรักษา ยังสะระกะรวีจวนสูตร อันนี้แม่นว่าเลิงกาละปัจฉิมมะวัย
มาฮอดแล้ว ป้อยเต่าแก่ง่าชะรอลงแล้ว ป้อยจักมีใจ อันถอยโรยแรงแห่งบุคคะระผู้นั้นก็บ่อมี
ลักเตื่อ”*

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ความเปรียบที่เป็นการกล่าวเกินจริง เนื่องจากคุณภาพของบทสวดสารากิริกิวานสูตรที่ทำให้ผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่อยู่ในวันชรา หรืออยู่ในช่วงบั้นปลายชีวิตที่อายุ 60 ปีขึ้นไป กลับกลายเป็นแข็งแรงมีใจเข้มแข็ง และมีพลังวังชา

ตัวอย่างที่ 14

*“ธรรมะสะระกะรวีจวนสูตร เป็นอันดียิ่งนัก มีอัจจาริยะเจตนาไปในอันเมื่อยังตั้งอยู่ด้วย
ขันธตั้งห้า และไปม้างปัญจะขันธเตื่อนั้น ก็หาพยาธิโรค่าบ่อได้ และบ่อมีอลทวายลักเยื้อง”*

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ความเปรียบที่เป็นการกล่าวเกินจริง เนื่องจากคุณภาพของบทสวดสารากิริกิวานสูตรที่รักษาธาตุที่ประกอบมาเป็นร่างกายของมนุษย์ หรือขันธทั้งห้าให้ตั้งอยู่ จะรักษาร่างกายให้ไม่ดับหรือแตกสลาย อีกทั้งไม่มีโรคพยาธิใด ๆ มาทำอันตรายได้

จากตัวอย่างที่ 8-14 เป็นการใช้กลวิธีทางวาทศิลป์ เพื่อเชื่อมโยงปริชานของผู้รับวาทกรรมให้ได้สัมผัสกับภาพประสบการณ์เกี่ยวกับความทุกข์ ความดิชัว ความเจ็บป่วยทั้งปวง ด้วยเจตนาแห่งบทสืบชะตานั้นที่มุ่งหมายให้ชาวไทย-ยวนรู้สึกถึงพลังอำนาจ และความศักดิ์สิทธิ์แห่งธรรม การใช้วาทศิลป์เพื่อชักนำความสนใจ

และสร้างมโนภาพในปรีชาชนของชาวไทย-ยวน จึงถือเป็นผลพวงจากอำนาจแห่งวาทกรรมที่ทำให้คนเชื่อมั่นใน
อุทยานภาพแห่งธรรม อันจะเป็นแรงกระตุ้น เป็นกำลังใจในการดำรงชีพ

3. การใช้คำและชุดคำศัพท์ (Use of Words and Lexicons) คือ การพิจารณากลวิธีทางภาษา
ของผู้สร้างตัวบท ซึ่งในบทความดังกล่าวนี้ พิจารณาและยกตัวอย่างกลวิธีทางภาษาที่เป็นลักษณะสำคัญซึ่งพบ
ในตัวบทสี่ชะตาฯ 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 การใช้ชุดคำศัพท์เกี่ยวกับเมืองสวรรค์ เมืองมนุษย์ และเมืองนรก เนื่องจากบทสวดสี่ชะตาฯ
เป็นบทสวดที่นำพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าและพระอานนท์ที่เป็นสาวกเอกของพระพุทธเจ้าในการเทศนาถึง
อุทยานภาพของบทสวดสารากริกวิขานสูตรที่บันดาลให้เทวดาในเมืองสวรรค์ และสรรพสัตว์ในเมืองมนุษย์ และ
นรกบังเกิดความพันทุกข์และประสบโชคดี การใช้ชุดคำศัพท์เกี่ยวกับเมืองสวรรค์ เมืองมนุษย์ และเมืองนรกที่พบ
ในตัวบทสี่ชะตาฯ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างที่ 15

*“ยังสระรากะริวิจนะสูตรอันนี้ก็เปื้อนหิตะประโชจะนะแก่สัตพะสัตว์ตะโลกและเตวะ
โลก เปื้อนหื้อหับต๊ับ อะบายยะภูมิตังสี่ มีนรกเป็นต้น หื้อได้บ้นจากเสี้ยแล้ว หื้อได้ถึงมรรคผล
และสัตตะโมคชะธรรม กือเมืองคนและเมืองฟ้า และนิพพาน”*

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ชุดคำศัพท์ที่กล่าวถึงสรรพสัตว์ทั้งในโลกและ
เทวะโลก รวมถึงสรรพสัตว์ในอบายภูมิทั้งสิ้นที่ประกอบด้วยนรกจะพ้นจากความทุกข์ยากลำบาก และถึงมรรคผล
รับความสุขสำราญใจทั้งในเมืองมนุษย์และเมืองฟ้า รวมถึงได้นิพพานซึ่งเป็นการดับสนิทแห่งกิเลสและกองทุกข์
จากอุทยานภาพของบทสวดสารากริกวิขานสูตร การเชื่อมโยงระหว่างโลก สวรรค์ และนรก เป็นการดึงปรีชา
การรับรู้ถึงอานุภาพบุญ บาป ที่มีต่อการดำรงชีวิตของชาวไทย-ยวน เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในผลบุญ และการฟัง
ธรรมวิขานสูตรนั้นถือเป็นบุญอย่างหนึ่ง ในแง่ของจิตวิทยาแล้วจึงเสมือนเป็นเครื่องกระตุ้นให้ชาวไทย-ยวนมี
ขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตของตน

3.2 การใช้ชุดคำศัพท์ที่เน้นย้ำผลดีและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพิธีสี่ชะตาฯ เนื่องจาก
บทสวดสี่ชะตาฯ เป็นบทสวดที่นำพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าในการเทศนาถึงอุทยานภาพของบทสวด
สารากริก วิขานสูตรจึงปรากฏการใช้ชุดคำศัพท์ที่เน้นย้ำผลดีและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพิธีสี่ชะตาฯ ที่พบใน
ตัวบทสี่ชะตาฯ ดังรายละเอียดและตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 16

*“ยังสระรากะริวิจนะสูตรอันนี้ก็เปื้อนหิตะประโชจะนะแก่สัตพะสัตว์ตะโลกและ
เตวะโลก เปื้อนหื้อหับต๊ับ อะบายยะภูมิตังสี่ มีนรกเป็นต้น หื้อได้บ้นจากเสี้ยแล้ว หื้อได้ถึงมรรค
ผลและสัตตะโมคชะธรรม กือเมืองคนและเมืองฟ้า และนิพพานเป็นปอด เขาจะขอเดียง
ยังตุ้กวัน บ่อฮื้อเด้า บ่อฮื้อต้าย นั้นและ”*

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ชุดคำศัพท์ที่เน้นย้ำผลดีและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของ
บทสวดสารากริกวิขานสูตรแก่สรรพสัตว์ทั้งในโลกและเทวะโลก รวมถึงสรรพสัตว์ที่อาศัยในอบายภูมิ เช่น เมืองนรก
ให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบากและได้รับซึ่งมรรคผลและสรรพโมกชะธรรม ได้แก่ ธรรมที่เป็นเค รื่องหลุดพ้น หรือ
พระนิพพาน รวมถึงไม่นำพาให้เสียหาย ทุกข์ยากลำบากในทุกวันของการดำรงชีวิต อีกทั้งไม่แก่ ไม่เจ็บ และไม่ตาย
ด้วยนัยทางความหมายของผลบุญนี้มีเจตนามุ่งหวังให้ชาวไทย-ยวนเชื่อในธรรมเพื่อนำพาความสุขความเจริญมา
สู่ตนเองและครอบครัว รวมถึงเพื่อความผาสุกของชุมชนด้วยเช่นเดียวกัน

3.3 การใช้ชุดคำศัพท์เกี่ยวกับพุทธประวัติ เนื่องจากตัวบทสวดเป็นวาทกรรมที่ถูกนำไปใช้ในพิธีทางพุทธศาสนา จึงมีการปรากฏการใช้ชุดคำศัพท์เกี่ยวกับพุทธประวัติในเนื้อความ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 17

“พระพุทเจ้าก็นั่งอยู่เหนืออาสนะอันมหาอาสนนทีเถรเจ้า หากบูไว้ด้วยดินนั้นและพระพุทเจ้าก็เตลสะนาแก่มหาอาสนนทีเถร ด้วยกำว่าดังนี้”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการใช้ชุดคำศัพท์เกี่ยวกับพุทธประวัติซึ่งกล่าวถึงพระพุทเจ้านั่งอยู่เหนืออาสนะที่พระอาสนนทีปุริบรองไว้ และพระพุทเจ้าได้เทศนาถึงเรื่องสารากริกวิชานสูตรกับพระอาสนนทีเรื่องราวของพุทธประวัตินี้เป็นเสมือนการเชื่อมโยงความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ในบทวิชานสูตรมากขึ้น

4. การขยายความ (Explanation) คือ การเขียนอธิบายโดยการขยายความเพื่อให้รายละเอียดของเหตุการณ์ซึ่งมักปรากฏในรูปของการใช้ส่วนขยายเพื่อขยายรายละเอียดลักษณะต่าง ๆ โดยการใช้ส่วนขยายที่ให้รายละเอียดสภาพแวดล้อมด้านเวลาและสถานที่

ตัวอย่างที่ 18

“เมื่อจักตาย จิตจักขาดนั้น ก็ยังมีสติ สัมปะชัญญะตั้งหมั่น บ่อละรังหลงลืม ก็รู้ล่ำเปิงดูยังภาวะสงสารและนิปินทะติ ก็รู้หนายกาย เลียยังวัดตะสงสาร”

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการเขียนอธิบายโดยการขยายความเพื่อให้รายละเอียดของสภาวะของบุคคลที่ใกล้หมดอายุขัย ดวงจิตใกล้ดับสูญ แต่อิทธิทธิปาฏิหาริย์ของบทสวดสารากริกวิชานสูตรบันดาลให้มีสติสัมปะชัญญะ ไม่หลงลืม

จากมิติที่ 1 สรุปได้ว่า บทสวดชะตาเหย่าเรือนมีลักษณะทางภาษาที่ประกอบเป็นตัวบท 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้คำอ้างอิง 2) การใช้วาทศิลป์ 3) การใช้คำและชุดคำศัพท์ และ 4) การขยายความ กลวิธีทางภาษาเหล่านี้เป็นไปเพื่อเชื่อมโยงชุดความคิดจากวาทกรรมสวดชะตาเหย่าเรือนในกลวิธีทางภาษานี้สอดแทรกชุดความคิดไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ชุดความคิดความศักดิ์สิทธิ์ โดยยกเอาเรื่องราวทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ 2) ชุดความคิดเรื่องความดีชั่ว แสดงผ่านชุดคำศัพท์เกี่ยวกับบวร สวรรค์ อันเป็นความเชื่อที่มีในกลุ่มชาวไทย-ยวน และ 3) ชุดความคิดบุญบาป ที่ใช้อธิพจน์ คำศัพท์ และวาทศิลป์

มิติที่ 2 การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice)

แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ได้อธิบายวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมว่าเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ในแง่ที่ตัวบทเป็นผลผลิตของกระบวนการผลิตและเป็นแหล่งข้อมูลของกระบวนการตีความ หรือพิจารณาวาทกรรมที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งตัวบทสวดชะตาเหย่าเรือนมีวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม สรุปได้ดังนี้

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในพิธีสวดชะตาเหย่าเรือนของชาวไทย-ยวน ของชาวไทย-ยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2558 พบว่า ผู้สร้างวาทกรรม คือ พระภิกษุชาวไทย-ยวน วัดนาหนอง นำโดยท่านเจ้าอาวาส ได้ก่อให้เกิดวาทกรรมเกิดขึ้นผ่านการประกอบพิธีกรรม และมีการถ่ายทอดวาทกรรมโดยการเทศนา ซึ่งผู้รับวาทกรรม คือ ชาวไทย-ยวน ทั้ง 10 หมู่บ้านของตำบลดอนแร่ ซึ่งชาวบ้านทั้ง 10 หมู่บ้าน ได้รับตัวบทผ่านการมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมถือเป็นการบริโภคและรับตัวบทตามหลักจารีตของชุมชนซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในประเพณีบุญกลางบ้านของชาวไทย-ยวน หลังประเพณีสงกรานต์ของทุกปี

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชาวไทย-ยวณยังคงมีความเชื่อและอุดมการณ์เรื่องบุญ และการสืบชะตาอยู่ ความเชื่อนี้มีบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทย-ยวณตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากวาทกรรมสืบชะต่ายังคงมีการผลิตซ้ำ ถ่ายทอดเรื่อยมา และจะยังคงดำเนินต่อไปในอนาคต

มิติที่ 3 การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Practice)

วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมตามแนวคิดของของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) เป็นการวิเคราะห์ถึงบริบทที่ส่งผลให้เกิดวาทกรรมนั้น ซึ่งตัวบทสืบชะตาเห่าเรือนี้มีวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม 3 ลักษณะ ดังนี้

1. บริบทการสร้างความคิดคติสิทธิ์ในทางพุทธศาสนา

การอธิบายวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนจากตัวบทสืบชะตาเห่าเรือของชาวไทย-ยวณ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ใช้แนวคิดเรื่องความคิดคติสิทธิ์กับศาสนาเป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายบริบทการสร้างความคิดคติสิทธิ์ในทางพุทธศาสนาของชาวไทย-ยวณ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เมื่อพิจารณาการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวไทย-ยวณ พบว่าการประกอบพิธีกรรมโดยเฉพาะพิธีสืบชะตาเห่าเรือได้รับอิทธิพลที่สืบเนื่องจากการสูตรสืบชะตาที่เป็นหนึ่งในการสวดของชาวล้านนาในภาคเหนือ โดยความมุ่งหมายที่เป็นวัตถุประสงค์หลักของการประกอบพิธีกรรมนี้มิใช่เป็นการปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายและเภทภัยต่าง ๆ ออกจากคน บ้าน หรือเมือง และยังเป็นกรสร้างขวัญและกำลังใจสร้างความมั่นคงทางจิตใจทำให้เกิดความสำเร็จและสุขสวัสดิแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม จากการศึกษาเปรียบเทียบตัวบทสืบชะตาเห่าเรือของชุมชนดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรีกับงานวิทยานิพนธ์ของพระณัฏฐพล คุตตธมโม (ต้นคำ) (2561) ที่ได้ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนาที่ใช้ในงานพิธีมงคล และบทความวิชาการของเชิดชาติ หิรัญโร (2557) เรื่องธัมมคณาและพระสูตรกับกระบวนการสร้างความคิดคติสิทธิ์ในพิธีสืบชะตาล้านนา พบว่าโครงสร้างตัวบทสืบชะตาเห่าเรือของชุมชนดอนแร่ มีความคล้ายคลึงกับโครงสร้างตัวบทในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวล้านนา โดยจะนิยมสูตรหรือสวดโดยใช้ทำนองร้อยแก้วที่มีทำนองสัมผัสสวดติดต่อกันไปเรื่อย ๆ จนจบในแต่ละบท โดยพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ที่อาวุโสมากที่สุดจะเป็นประธานนำสวดในแต่ละบท และพระรูปอื่น ๆ สวดตามพร้อมกันซึ่งจะเป็นแบบนี้จนกระทั่งจบพิธี ลำดับการสูตรสืบชะตาจะเริ่มต้นด้วยการนำเอาคาถาและมนต์พิธีพุทธศาสนาต่าง ๆ มาขึ้นต้น ช่วงกลางจะเป็นส่วนของพระสูตรหรือพระปริตต์ ปิดท้ายด้วยคาถามนต์พิธีอีกครั้ง และจบด้วยการเทศน์ธัมมอย่างน้อย 1 เรื่อง

โครงสร้างตัวบทสืบชะตาฯ ประกอบด้วย 3 โครงสร้างหลัก ได้แก่

ก. **กลุ่มคาถาและมนต์พิธีพุทธศาสนา** ประกอบด้วยคาถาต่าง ๆ และมนต์พิธีที่ใช้ในงานพิธีทางพุทธศาสนาทั่วไป ซึ่งนิยมเริ่มด้วยบทนมัสการพระรัตนตรัย บทอาราธนาศีล บทคาถาขุมนุมเทวดา บทเวทตายุโยชนคาถา บทสักรักตวา เป็นต้น เพื่อให้เกิดความคิดคติสิทธิ์อย่างเต็มรูปแบบ ตามแบบพื้นเมืองล้านนาจะต้องลงท้ายด้วยคาถาอุณฺหิสสวิชัย คาถาอินทขาดา และสูตรสักกัตวา โดยเชื่อว่าคาถาอุณฺหิสสวิชัยเป็นธรรมที่ทำให้ผู้สวดผู้ฟังมีอายุยืนยาวพ้นจากภัยทั้งปวง ดังตัวอย่างที่ 19-20

ตัวอย่างที่ 19

“(นะโม 3 จบ) อี ตัง สุ ตัง ตีป ปะ มั่น ต่า ภาคะวา วิหะระติกิจจิง กุตถัง อัดฐิระตั้ง
ราชิจะคะหะ อะโหสิลาธะโว ดูราลัปปุริสะตังหลาย สัตถาสัพปัญญู พระพุทธเจ้าอยู่เสถียราราญ
ในดอยกิตติจะกุต อันมีในตีไกล้ เมืองราชิจะคะหะนะกร ตีนัน ก็เตสนายัง วิจาณะสูตร อันนี้แก้
มหาอะนันตีเถรเจ้า ถ้วนครบสองตี แห่งวิจาณะสูตรอันนี้แล้ว”

ตัวอย่างที่ 20

“อิธมะโวจะ ะคะวา อาปัสสะมาอานันโต ะคะวะโต ภาลิตัง อะภินันติ ยะปัผาฬิ
จายัสสะมา อานันโต ตัมหาอาภาทา ตะธาปาทีโนจา ยัสมาโต อานันตะสะโส อาภาโธ อะโหสิ
ะคะวา อันว่าสัปปัญญะ พระพุทธเจ้าตนประกอบไปด้วยมะหาคฤณาอันมาก ก็เตสะนายัง
สะราคะวิวิจันสูตฺร อันนี้หื้อแก่อานนทเถรเจ้านั้นและมหาอานนทก็ได้ลัดบับฟังเอาธรรม
ตวงประเสริฐ ลวดบังเกิดยังใจยินดีมากนัก หั้นและ”

ข. กลุ่มพระสูตร หรือพระปริตต์ ที่นิยมใช้กับพิธีสืบชะตาในปัจจุบัน คือ การสวดแบบ
เจ็ดตำนานเหมือนกับการสวดพระปริตต์ในท้องถิ่นอื่นแล้วประกอบด้วยด้วยบทขัดตำนาน มงคลสูตร รัตนปริตต์
กรณีเมตตปริตต์ ชันธปริตต์ ธชัคคปริตต์ อาฏานาฎิยปริตต์ และชยปริตต์

การสวดพระปริตต์เป็นการสวดเพื่อป้องกันซึ่งความวิบัติ ขจัดความทุกข์ทั้งปวง ขจัดภัยอันตราย
ทั้งปวงและขจัดโรคทั้งปวง ซึ่งเชื่อกันว่าสุขภาพของพระปริตต์มีมากมายหลายด้าน ทั้งด้านการบำบัด
การขจัดปัดเป่า การป้องกัน คุ้มครองและรักษา นอกจากนี้พระปริตต์ในบทต่าง ๆ ทั้งเจ็ดสูตรยังมีความมุ่งหมาย
เพื่อให้เกิดผลต่าง ๆ ในด้านที่ดั่งาม รุ่งเรือง ขจัดซึ่งอุปสรรค เภทภัย อันตราย บาบเคราะห์ทั้งมวล ดังตัวอย่าง
ที่ 21-22

ตัวอย่างที่ 21

“ดูราอานนท ธรรมโมไลยัง อันว่าธรรมกุพระตะภาคะตะนี้ะเสริฐิ เกิดแก่องคะจิตรแห่ง
คูพระตะภาคะตะ ก็ตั้งไว้ เปื่อหื้อรักษา ยังหมุ่สัตว์ ตุกตัวใหญ่ตัวน้อย หื้อเขาตั้งหลาย มีใจจมนจั้น
ยินดี ซึ่งกันไปมา อันหากรรมหาเวร บ่อได้นั้นและ นะหุดตะลัตตาสัง รักขังกัดตั้ง พระวิสะติ
ยะสันตะสัง รักขัง พระวิสะติ นะโสตะสัน คะสังรักขัง พระวิสะติ นะโสตะสัน ตะสังรักขัง พระวิสะติ
นะภานะสัน ตะสังรักขัง กัดตั้งพระวิสะติ นะยะสันตะสัง พระวิสะติ ตัดตะออกตะริง นะรับพะตีติ”

ตัวอย่างที่ 22

“ปักกาเสนโตธรรมปะริโยสาเน สัตถิกา ธรรมมะเตสะนา โสตาปะภุณิสะละ นิพพานะ
ตีนิปาปุณิสสุ ปะหุชะนา อันว่าคนดังหลายได้ฟังยังรสพระธรรมมะเตสะนาแห่งสัพปัญญ
พระพุทธเจ้านี้แล้ว ก็มีใจจมนจั้นยินดีมากนักแล้ว”

ค. กลุ่มธัมม ธัมมที่เกี่ยวข้องกับพิธีสืบชะตานั้น สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มธัมมที่ใช้
เทศน์ประกอบพิธีสืบชะตาบ้าน และกลุ่มธัมมที่ใช้เทศน์หรือนำมารวมกับพิธีสืบชะตาเมือง

ลักษณะของธัมมในพิธีสืบชะตาของชาวไทย-ยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัด
ราชบุรีเป็นธัมมสารา กริกวิขานสูตฺร เรียกตามแบบท้องถิ่นว่า สรากริกวิขา หรือธัมมสารา เป็นธัมมที่นิยมสวด
ในพิธีสืบชะตาบ้านภายหลังจากประกอบพิธีเสร็จแล้ว เป็นธัมมที่ทำให้พ้นจากทุกข์ภัยจากโรคาพยาธิทั้งมวล
ดังตัวอย่างที่ 23-24

ตัวอย่างที่ 23

“ดูราอานนท แม่นว่าพระพุทธเจ้า ตนจื่อว่าโทนาคะมะนะ ตนตรัสรู้ ยังจะตุอะริยะสัจจะ
ธรรมดั่งสี่ ก็เตสะนา ยังสะราคะวิวิจันะสูตฺร อันนี้ เปื่อหื้อลัตตะโลกกับตั้งเตวะโลกบั้นจากเสียยัง
อะกุสสะละปาปะธรรมตั้งมวน”

ตัวอย่างที่ 24

“อานนท์ ส่วนอันว่าสระภาะริวิจານสูตร อันนี้อันพระยาอินทร์ตาทิราชตนเป็นเจ้าแก้ว
เตเวตาตั้งหลาย หากเขียนเอาแต่สำนักแห่งครูพระตะถากะตะได้แล้ว ก็เอาไว้กับใจ และสังวาด
สาตติยายไปจู้อันบ่อขาด และสังวาดสาตติยายสั่งสอน ยังหมู่คนและเตเวตาตั้งหลาย ทือไว้
ในใจจู้ตน เปื่อทือเป็นตีเป็งแกใจทือมัน อย่าทือได้มีกำสะรังหลังลิมลีสบายกันไปภาพต่อตัว
เลียงอายุจู้คนทันและ”

กล่าวโดยสรุป ธรรมที่พระสงฆ์ใช้เทศน์ประกอบหลังการสูตรสืบชะตา มีลักษณะเด่นที่สำคัญร่วมกัน
คือ เป็นเรื่องชาดกพื้นบ้าน หรืออดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดสิริมงคล การมีอายุยืนยาว
ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การพ้นจากความตาย การพ้นจากเวรกรรมบาปเคราะห์ทั้งมวล ซึ่งเกิดจากการประกอบ
กรรมดีและการยึดมั่นในธรรม ดังนั้นการเทศน์ธรรมเหล่านี้จึงเสมือนการสอนหลักธรรมให้กับชาวบ้านใน
เวลาเดียวกัน ซึ่งการนำเอาธรรม คาถา และพระสูตรในพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการสูตรสืบชะตา
เป็นพิธีทางโลก มีผลทำให้พิธีสืบชะตากลายเป็นพิธีที่ต่างไปจากพิธีทางโลกอื่น ๆ ในวัฒนธรรมล้านนา เนื่องจาก
ธรรม คาถา และพระสูตรเป็นกลไกหลักสำคัญในการประกอบสร้างความคิดดีสิริทำให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งในทาง
โลกและทางธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการอัญเชิญเอาความคิดดีสิริของคุณพระรัตนตรัยมาสู่การประกอบพิธี
ของฆราวาสหลอมรวมเข้ากับการสอนธรรมะผ่านทางคาถาต่าง ๆ ซึ่งคาถาก็เป็นส่วนเติมเต็มให้กับพิธีในแง่ของ
การตอกย้ำอุดมคติของสังคมล้านนาในเรื่องของความเชื่อเรื่องอำนาจที่อยู่เหนือธรรมชาติกับความอุดมสมบูรณ์
ในชุมชนและสังคม นอกจากนี้ธรรมที่ใช้เทศน์หลังจากการสูตรสืบชะตาก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้าง
ความคิดดีสิริให้กับพิธีกรรมเช่นกัน เนื่องจากชาวล้านนามีความเชื่อว่าคัมภีร์หรือธรรมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะ
ส่วนใหญ่ถูกเขียนขึ้นโดยพระสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นธรรม คาถา และพระสูตรที่อยู่ในพิธีสืบชะตาทั้งหมดล้วน
เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสร้าง “ความคิดดีสิริ” ให้กับพิธีกรรมสืบชะตา ซึ่งทำให้สิ่งที่อยู่เหนือ
ความจริงหรือไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยตาเปล่า กลายเป็นสิ่งที่เสมือนจริงที่มนุษย์สามารถเข้าใจและ
รับรู้ผ่านการผสมผสานกันระหว่างโลกของความคิดดีสิริกับโลกสามัญในพิธีกรรม

2. บริบทความเชื่อในเรื่องภพภูมิ

การอธิบายวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากตัวบทสืบชะตาเหยาเรือนของ
ชาวไทย-ยวน ในบริบทความเชื่อเรื่องภพภูมินั้น พบว่าความเชื่อดังกล่าวถูกนำไปใช้ในการสร้างวาทกรรมทางพุทธ
ศาสนาอยู่เสมอ เนื่องจากหลักธรรมพุทธศาสนาข้อหนึ่งมุ่งสั่งสอนและปลุกฝังให้คนกระทำความดี ละเว้นความชั่ว
โดยนำความเชื่อเรื่องภพภูมิ ได้แก่ ภพภูมิสวรรค์ ภพภูมิมนุษย์ และภพภูมินรก มาใช้แทนผลที่มนุษย์จะได้รับ
ซึ่งหากมนุษย์กระทำความดี มนุษย์จะได้รับผลตอบแทนการทำความดีโดยการขึ้นสวรรค์ แต่หากมนุษย์กระทำ
ไม่ดี โดยระดับการกระทำที่ไม่ดีจะทำให้มนุษย์ผู้นั้นยังต้องเวียนว่ายตายเกิดและชดใช้การกระทำในภพภูมินรก
ดังตัวอย่างที่ 25-26

ตัวอย่างที่ 25

“ยังสระภาะริวิจานะสูตรอันนี้ก็เปื่อเป็นหิตะประโจะนะแกลััพพะลัตัวตะโลกและเตวะโลก
เปื่อทือหับต๊ับ อะบาย ยะภูมิตังสี่ มีนรกเป็นต้น ทือได้ป็นจากเลี้ยแล้ว ทือได้ถึงมรรคพะละและ
ลัตะโมคชะธรรม กือเมืองคนและเมืองฟ้า และนิพพาน”

ตัวอย่างที่ 26

“และด้วยเตจ๊ะสะระกะรวิจานสูตรอันนี้ จื่อว่าดีดีธรรมเวตะริยะกรรมและผะกคหันมาต่อหน้าบัดนี้ และผะการหนึ่งเล่าอัปะระำปะระาเวตะนิยะกรรม อันนำตนตัวหื้อได้เสวยยังสุขลัมขัตติในปะระโลกปายหน้า ถือสุขลัมปะฎิ อันมีในเมืองคนและเมืองฟ้าอยู่จื่อจ้อย บ่อห่อนได้ไปหันยังอะบายลักจ้าวันนั้นก็ด้วยเตจ๊ะสะระกะรวิจานสูตรนั้นและ”

3. บริบทการสร้างความอุดมสมบูรณ์ในสังคมเกษตรกรรม

การอธิบายวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากตัวบทสี่ชชะตาเหย่าเรือนของชาวไทย-ยวน ในบริบทการสร้างความอุดมสมบูรณ์ในสังคมเกษตรกรรม พบว่าถูกนำมาเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับคนในสังคมที่มีวิถีการดำรงชีพด้วยการเกษตรกรรมเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้การที่พระสงฆ์สวดสี่ชชะตาฯ จะบันดาลฤทธาภาพให้การดำรงชีพของคนในสังคมทำให้พืชพรรณธัญญาหารและสัตว์เลี้ยงมีความอุดมสมบูรณ์ในสังคม ดังตัวอย่างที่ 27-28

ตัวอย่างที่ 27

“ดูราอานนท บุกะระผู้ใด หากได้จำเรียมุอะฐากรักษาอย่างสะระกะรวิจานสูตร อันนี้รักษาเอาอย่างสะระกะรวิจานสูตร อันนี้คิดได้ขึ้นใจ เรียนเอาก็ดี ได้แต่เขียนไว้อุปะฐากบูจาด้วยเข้าตอกตอกไม้ รูปเทียน ไหว้ตุ๊กค่าเข้า ดังอัน บุกะระผู้้นั้นจำเรียมุด้วยวุฒิเข้าของเงินค่า จ้วควายเข้าเปลือกข้าวสารตั้งมวนและ”

ตัวอย่างที่ 28

“บุกะระผู้ใดยังใคร่สมฤทธิ มีข้าวของเงินค่า ลัมปะติ ข้าวเปลือกข้าวสาร ช่างม้า วัวควาย ข้าคน มนติตั้งอันก็จริง อารธาณยังเจ้าภิกขุสงฆ์สมณะพรหม ตนมีศีลบริสุทธิ มาสะระกะรวิจานสูตรอันนี้ ถือว่าลัมพะหะสึบชาตาหยาเวือน เวียงใหญ่ อารามตั้งหลาย ก็จักวุฒิสำราญรุ่งเรือง มากนักด้วยรสพระธรรมคำสอนแห่งครู พระตะถาคะตะ บ่ออย่าจื่อและสะลากระวจิงานสูตร หื้อรุ่งเรืองยังบ้านเมือง หื้อจมนเงินยืนตี่รุ่งเรืองยังต้นข้าว ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นฝ้าย เงินค่า วัวควายตั้งหลาย ก็บ่อห่อนมีกำโทพะนัสกัตใจเยื่องโตและจักประกอบไปด้วยลาภ ลักการะ โชคใหญ่ วุฒิจำเรียมุด้วยเงินค่า เครื่องบริโภค เกิดมาหื้อแก่บุกะระ ผู้้นั้น

บทสรุป

จากเนื้อหาของตัวบทสี่ชชะตาเหย่าเรือนของชาวไทย-ยวน ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรีนั้นได้ใช้การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความตามแนวทางภาษาศาสตร์โดยใช้แบบจำลองการวิพากษ์วาทกรรม 3 มิติ (3 D model) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) มาวิเคราะห์ตัวบทสี่ชชะตาฯ ดังนี้ มิติที่ 1 คือ การวิเคราะห์ตัวบท (text) มิติที่ 2 คือ การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) และ มิติที่ 3 คือ การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) ผลการวิเคราะห์ พบว่าองค์ประกอบของตัวบทในพิธีสี่ชชะตาเหย่าเรือนของชาวไทย-ยวน มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การใช้คำอ้างถึง 2) การใช้วาทศิลป์ 3) การใช้คำและชุดคำศัพท์ และ 4) การขยายความ ในขณะที่มิติที่ 2 คือ วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม พบว่าผู้สร้างวาทกรรม คือ พระภิกษุชาวไทย-ยวน วัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทำให้วาทกรรมเกิดขึ้นผ่านการประกอบพิธีกรรม และมีการถ่ายทอดวาทกรรมโดยการเทศนา ซึ่งผู้รับวาทกรรม คือ ชาวไทย-ยวน ทั้ง 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านดอนแร่ หมู่ 2 บ้านนาหนอง หมู่ 3 บ้านหนองขาม หมู่ 4 บ้านดอนซาด หมู่ 5 บ้านดอนตัน หมู่ 6 บ้านดอนกอก หมู่ 7 บ้านหนองสระ หมู่ 8 บ้านหนองโปรง

หมู่ 9 บ้านหนองมะตูม และหมู่ 10 บ้านห้วย ซึ่งชาวบ้านทั้ง 10 หมู่บ้านได้รับตัวบทผ่านการมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมถือเป็นการบริโภคน้ำและรับตัวบทตามหลักจารีตของชุมชนซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในประเพณีบุญกลางบ้านของชาวไทย-ยวน หลังประเพณีสงกรานต์ของทุกปี และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นการวิเคราะห์ถึงบริบทที่ส่งผลให้เกิดวาทกรรมนั้น พบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) บริบทการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในทางพุทธศาสนา 2) บริบทความเชื่อในเรื่องภพภูมิ และ 3) บริบทการสร้างความอุดมสมบูรณ์ในสังคมเกษตรกรรม กล่าวได้ว่าทวดสืบชะตาเข้เรือนของชาวไทย-ยวน ตำบลดอนแร่สะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธเจ้า ความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ และชีวิตหลังความตายซึ่งสอดคล้องกับบทความของเชิดชาติ หิรัญโร (2557) ที่ได้กล่าวถึงชาวล้านนาที่มีความเชื่อว่าคัมภีร์หรือธัมม์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ธัมม์ต่าง ๆ ที่ใช้เทศน์หลังการสูตรสืบชะตา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องชาดกพื้นบ้าน หรืออดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดสิริมงคล การมีอายุยืนยาว ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การฟื้นจากความตาย การพ้นจากเวรกรรมบาปเคราะห์ทั้งมวล ซึ่งเกิดจากการประกอบกรรมดีและการยึดมั่นในธรรม และธัมมसारากิริวิชานสูตร เป็นธัมม์ที่เชื่อว่าทำให้พ้นจากทุกข์ภัยจากโรคพยาธิทั้งมวล นอกจากนี้ชาวไทย-ยวนจะสอนลูกสอนหลานให้เข้าวัดทำบุญตั้งแต่เด็ก ปลูกฝังความเชื่อที่ว่าเข้าวัดทำบุญแล้วจะเป็นมงคลกับชีวิต เกิดชาติหน้าจะได้สบาย ตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ มีความเชื่อในโลกหลังความตาย เช่น การทำบุญทานข้าวเป็นการทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว โดยจะมีการเตรียมอาหารคาวหวานที่เป็นอาหารโปรดของบรรพบุรุษนำไปทำบุญที่วัด เพราะมีความเชื่อว่าคนที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับประทานอาหารเหล่านั้น นอกจากนี้ชาวไทย-ยวนยังมีการทำบุญสืบชะตาให้กับคนป่วย เพราะมีความเชื่อว่าจะสามารถต่ออายุและปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากร่างกายได้ โดยการนิมนต์พระสงฆ์มาสวด และนำผ้าขาวมาคลุมร่างผู้ป่วยหลังจากนั้นห่อผ้าเปรียบเสมือนว่าห่อสิ่งไม่ดีเอาไปโยนทิ้งที่อื่น หรือแม้กระทั่งคนที่ป่วยหนักใกล้จะสิ้นใจ ก็จะทำให้ลูกหลานจุดเทียนเพื่อเป็นแสงสว่างให้กับผู้ตายเพื่อจะได้ไปเมืองแก้วเมืองสวรรค์ หากผู้ป่วยยังมีสติจะให้พนมมือและรำลึกนึกถึงพระรัตนตรัยและให้เปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่จะมีการนำของใช้ส่วนตัวที่ใช้เป็นประจำของผู้ตายใส่ไปในโลงศพด้วยเพราะเชื่อว่าจะได้มีของติดตัวไป ลูกหลานที่มาดูใจก็ห้ามร้องไห้ให้น้ำตาหยดโดนตัวผู้ตาย เพราะมีความเชื่อว่าผู้ตายจะเป็นห่วงและไม่สามารถจากไปอย่างสงบได้จากความเชื่อเหล่านี้ทำให้วิถีชีวิตของชาวไทย-ยวนผูกพันอยู่กับการเข้าวัดทำบุญ ช่วงเข้าพรรษาก็จะมีอุบาสกอุบาสิกาถือศีลปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดเป็นประจำ นอกจากความเชื่อเรื่องการประกอบกรรมดีและการยึดมั่นในธรรมแล้วนั้น ยังมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีปรากฏในวิถีชีวิตของชาวไทย-ยวนเช่นกัน โดยเฉพาะการบนบานให้ไร่นาเรียกสวนให้มีความอุดมสมบูรณ์และเก็บเกี่ยวผลผลิตดี หรือแม้แต่การประกอบกิจกรรมใดต้องมีการบอกเจ้าที่เจ้าทางก่อนเพื่อให้งานนั้นดำเนินไปอย่างราบรื่น หากในบางคนที่ขึ้นดอยเข้าป่าไปเก็บเห็ดเก็บหน่อไม้ กลับบ้านมาแล้วป่วยไข้ กินยาเท่าไรไม่ดีขึ้น ก็มีความเชื่อว่าถูกเจ้าป่าเจ้าเขาทัก เมื่ออาการป่วยดีขึ้นก็จะนำอาหารหวานคาวตามที่ได้นบนานศาลกล่าวเอาไว้มาถวายแด่เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา โดยการจุดธูปและนำของไปวางไว้กลางแจ้ง จากที่กล่าวโดยสรุปข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทย-ยวน ในพื้นที่ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

- ชต ชมใจ. (2565, 25 กันยายน). ประชาชนชาวบ้านด้านภูมิปัญญาด้านภาษาและศิลปวัฒนธรรม. สัมภาษณ์.
เขตชาติ หิรัญโร. (2557). ธัมม คาลา และพระสูตรกับกระบวนการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีสืบชะตาล้านนา.
วรรณวิทัศน์, 14 (พฤศจิกายน), 107-129.
- ทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค), เจ้าพระยา. (2545). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1* (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- นราธิป ทับทัน และชินศักดิ์ ตันติกุล. (2560). ภูมิหลังการเคลื่อนย้ายประชากรชาวยวนเชียงใหม่และ
การตั้งถิ่นฐานในบริเวณตอนกลางของประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี*, 8(ฉบับพิเศษตุลาคม 2560 อาเซียน: แร่งงานกับการพัฒนา), 10-34.
- ประชากรกิจกรจักร (แหม่ม บุนนาค), พระยา. (2478). *พงศาวดารโยนก*. โสภณพิพิธธรรมานการ.
- พระครูวินัยธรอำนาจ อนุภักโท. (2565, 25 กันยายน). เจ้าอาวาสวัดนาหนอง หมู่ 2 ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.
- พระณัชพล คุณตธมโม (ต้นคำ). (2561). *ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนาที่ใช้ในงานพิธีมงคล
[วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]*.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป)*. เอบีซี อินเทอร์เน็ตกรุ๊ป.
- วีระพงษ์ มีสถาน. (2550). *คนราชบุรี*. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2544). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. อมรินทร์.
- สาโรจน์ มูลพวก. (2565, 25 กันยายน). นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี.
สัมภาษณ์.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
- Leeuwen, V. (2008). *Discourse and practice: New tools for critical analysis*. Oxford University
Press.